

“Велика вода” – велика біда

Хроніка повеней у Східній Галичині, Буковині та Закарпатті наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття

Літо 2008-го принесло в Західну Україну велику біду, завдавши значних людських та матеріальних втрат. Повінь зачепила Закарпатську, Львівську, Івано-Франківську, Тернопільську області, зруйнувала там чимало людських осель, пошкодила великі ділянки колії, мости, інші споруди.

Сподіваюся, читачам буде цікаво дізнатися про те, що подібні повені траплялися у нашому регіоні ще за Австро-Угорщини, що докладно описувала тодішня преса. Більшість прикладів узяті зі львівської газети “Діло”, яка почала виходити з 1880 року. Ось, зокрема, що вона писала від 30 серпня 1882 року: “Львівсько-Чернівецька залізниця зазнала значної шкоди через останню повінь на Дністрі. Між Бурштином та Езуполем рух припинено, бо й сам шлях (колій) знищений та шини (рейки) позсувалися в рів. А для того, щоб відремонтувати пошкоджені місця, щоденно працює 600-800 робітників. Над направленням пошкодженої частини залізничної вже працюють цілий місяць. І якщо погода буде сприятлива, то вже нині курсуватимуть поїзди. На час ремонту зруйнованої колії подорожні (пасажери) змушені пересідати між Галичем та Езуполем із одного поїзда до іншого”.

А ось повідомлення газети “Діло” від 24, 26 червня та 3 липня 1884 р.: “Повінь від Вісли до Прута вздовж цілих Карпат викликала в Галичині страшну долю, повсюди сум, плач і зойки. Плоди такої важкої, доброї та щирої праці знищила вода або забрала з собою. Цьогорічна повінь здається більшою ніж та, що була 1867 р. Так, 18 червня 1884 р. почали прибувати бурхливі води у всіх притоках Дністра, Сяну та Вісли, а 20 червня висота води досягнула найвищого рівня. З газет дізнаємося про ці події в іншій місцевості, яку теж залила повінь. У ріці Бистриці коло Станіслава (тепер Івано-Франківськ) дуже прибувала вода. Велика повінь так залила село Усте Зелене, що воно стоїть під водою. Кілька хат забрали бурхливі води Дністра коло Перемишля (тепер ця територія належить до Польщі) і зруйнували 30 мостів. А коло Нижанкович, Добромилля і Хирова вода залила поля та знищила засіви на кілька тисяч моргів. Від

Букачівців доносять, що на клині межі ріками Стрийом та Дністром вода забрала кілька сот голів худоби. Від Самбора пишуть, що повинь така велика, якої там люди ще не пам’ятають. Ціла долина залита водою, яка завдала нечуваної шкоди. Міст на державному гостинці до Дрогобича в селі Радвильовицях вже валиться. Там вода забрала 2000 корців посаджених у ґрунт бараболь. Коло Жидачева комунікація перервана. Дві гірські річки Дністер і Стрий залили сіножаті, пасовиська та поля, засіяні збіжжям. У Галичу й Заричу, та Битковим стоять будинки під водою. А людей перевозять звідти на човнах. Вода несе хати та потоплену худобу. Двадцятого червня цього ж 1884 р. вода піднялась на 4 метри від звичайного рівня Дністра. Краєва дорога з Бурштина до Станіслава залита водою висотою на 80 сантиметрів і довжиною біля 16-17 кілометрів. Залізничний насип коло Бурштина підмудлений, через те дуже ускладнився рух поїздів.

Один подорожній (пасажир), який переїжджав з неділі на понеділок, тобто з 21 на 22 червня цього року Львівсько-Чернівецькою залізницею, розказував нам, що від Езуполя (що знаходиться під Станіславовом) аж до Ходорова вся місцевість, якою проходить ця залізниця, виглядала як величезне озеро. Під Езуполем вода досягла шин залізничного мосту. У багатьох місцях поїзд їхав дуже помалу через воду, через те подорожні були у великій тривозі. Але незважаючи на дуже велику повінь, теж необхідно визнати, що керівництво залізничної вживало всі можливі заходи для безпеки руху подорожніх: на особливо небезпечних місцях залізничної велика кількість робітників, які забували палі при освітлених факелів. І в такий спосіб закріплювали колій на земляному насипі.

Третього липня цього року з Тижнева доносять нам, що повінь у селі не наробила шкоди. Міст на Дністрі залишився непошкоджений на залізничній Станіславів-Гусятин, яку будували з 1882 по кінець 1884 року. У деяких місцях поля втратили дуже багато урожаю, збіжжя вилягло тому, що поле стало повністю замулене. До цієї шкоди додають і шкоду, яку завдано нашій залізничній. Багато води на полі стримав лише один дуже вузький каналовий отвір, побудований на великому залізничному насипі. Очевидно, що інженери-проектанти не розраховували на максимальний стік води, котрий буває дуже великим раз у 100 років. З цієї причини громада

разом із графом і великим землевласником Теодором Ляцкоранським подала прохання до цісарсько-королівського намісництва, щоб воно звернуло увагу на серйозний недостаток у будівництві. Але невідомо чи це дасть бажані результати, тому що проект цієї залізничної з Станіслава до Гусятини вже давно затверджений міністерством”.

“Діло” від 6 вересня 1884 р. пише: “Міст трансверсальної залізничної (остання частина Станіслав-Гусятин) на Дністрі в Нижнєві вже готовий. І хоча поїзди ще по ній не їздили, але вже один його філяр (опора) похилився. Керівництво будівництва цієї залізничної спровадило трьох нурків (водолазів), які в гумовому одягу спускаються на дно і там вивчають причину цієї біди, котра сталася через велику повінь, що відбулася в липні цього року. Вони дослідили, що під фундаментом, на якому стоїть вся опора, зробилась велика яма, туди і похилилась вся опора. Нурки засипають цю яму камінням та водостійким цементом, а з верхньої частини опори знімають шар каміння. Їх обтесують і таким методом знов намагаються вирівняти опору. Цим нуркам платять за один день роботи 25 золотих римських. Від підприємців дізнаємось, що уряд не хоче приймати не тільки цього вже пошкодженого мосту, але й усієї залізничної, через те, що повсюди видно неякісну роботу”.

У “Слові” від 5 липня 1884 р. йдеться: “Зі Станіслава повідомляють, що з причин безперестанних дощів розлилися обидві Бистриці, своїми водами залили луки і городи. З тієї причини, що Дністер, який почав спадати з 30 червня цього року, піднявся на 3 метри. На даний час рівень води в Бистриці вже спадає, а у Дністрі трохи піднявся. Це повідомлення отримала наша редакція 2 липня 1884 р.”.

Повідомлення газети “Слово” від 2 серпня 1884 р.: “З Галича повідомляють, що 29-30 липня цього року вода у Дністрі загрозливо піднялася. Через те, що поблизу Галича позавчора обірвалася хмара, а вже вечором розлилися води Дністра та його приток. Буря та повінь завдали усім коло ремонту залізничного мосту в Галичу, через який проліг державний гостинець Львів-Станіслав-Чернівці. Транспортне сполучення з навколишніми містами та селами перерване, поштові диліжанси, які обслуговували лінії Галич-Більшівці, а також Кокільники-Бережани, позавчора не курсували”.

“Зима, а за нею і голод заглядає нам у вічі. Нема поради для того нещасного народу... гине без допомоги, без рятунку”, – писала газета “Слово” від 28 вересня 1884 р.

Бували роки, як, наприклад, 1864-й і 1882-й, коли дощ безперестанку лив ціле літо, і все посіяне вимокло. Повноцінного сіна тоді ніхто не заготовив жодного центнера. Старожили розповідали, що багато хто пробував сушити сіно в столах, але і там воно вже погнило. Мокрі літа чергувалися з посушливими, у час яких земля так засихала, що “брат не уродив брата”, як часто звикли повторювати гострі на язик селяни. Багато шкоди завдавали селянам повені. Парох Саломон згадував пізніше, що з 14 по 22 березня 1891 року повінь повністю знищила двірську греблю. А найкращий у горах водяний млин на чотири камені й новозбудований водяний тартак сильно пошкодила повінь, завдавши збитків на кілька тисяч золотих римських.

У газеті “Діло” від 14 липня 1885 р. повідомляється: “На залізничній Стрий-Бескид, яку зараз будують, через негоду 13 липня цього року у третій годині ночі сталася лиха подія. Бурхлива вода зірвала риштування металеві конструкції мосту, що його будували на ріці Стрий. Разом із риштуванням також завалилася і недобудована металева конструкція, котру з окремих деталей склепували в одну форму. Вона була тимчасово закріплена на вимурованих мостових опорах, які були на відстані 40 м одна від одної. Риштування не витримало такого високого рівня води і завалилося. На велике щастя, ніхто з людей не постраждав і вимуровані мостові опори залишилися непошкодженими. Незважаючи на великий об’єм робіт, завданих стихією, будівельники запевняють, що зруйновані місця швидко будуть направлені”.

“Діло” від 3 вересня 1889 р. пише: “Сильна повінь і дощі значно підняли рівень води у Пруті. Із Делятином і селом Заріччям перервана комунікація, бо вода повністю зруйнувала шлях. Там Прут значно розлився і пошкодив два мости – один державного гостинця, а другий – залізничний. На залізничному мості вода піднялася, тому немає комунікації ні в сторону Кутів, ані Слободи. А поїзди доходять лише до Коломиї”.

Підготував історик Роман ЗАГОРОДНИЙ, м. Тернопіль

ЗАСНОВНИКИ:
управління Львівської залізничної та дорпрофсоюз
Рєєстраційне свідоцтво КВ № 1252.
Редактор
Ігор ПАРАЩАК
тел. 226-32-97
факс. 226-41-83
Заступник редактора
Андрій ВЕЗДЕНКО.....226-26-10

Відповідальний секретар
Галина КВАС.....226-25-67
Кореспонденти:
Орися ТЕСЛЮК.....226-32-03
Ольга ПАДКОВСЬКА.....226-01-65
Дмитро ПЕЛИХ.....226-36-23
Олександр ГЕРШУНЕНКО.....226-37-83
Оксана ПОДОЛЬСЬКА.....226-39-34
Коректор Валентина СУГАН.....226-37-80
Бухгалтер Тетяна АНДРУШКО.....226-46-80

Львівський Залізничник
Адреса редакції: 79000 м. Львів, вул. Гоголя, 1.
E-mail: lz@railway.lviv.ua
ГС ДТГО “Львівська залізниця”
Р/р 260000092670
Код ЄДРПОУ 20851444 МФО 325956
ЛФ АБ “Експрес-Банк”

Індекс газети 30223.
Виходить щоп’ятниці.
Тираж 28 718.
Замовлення 1925.
Зверстано у комп’ютерному центрі редакції газети “Львівський залізничник”.
Комп’ютерна верстка
Антоня БЕГЛЯРОВА ..... 226-38-15.
Склад редакційної колегії:
Ігор Паращак, Андрій Везденко, Орися Теслюк, Галина Квас, Олександр Гершуненко.

Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.
Передрук текстових чи візуальних матеріалів газети можливий лише з письмового дозволу редакції. Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали. Рукописи та листи авторам не повертаються. При цитуванні посилання на газету “Львівський залізничник” обов’язкове.
Газету віддруковано у “Видавничому Домі “Високий Замок”.